

טכנולוגיה ומחשוב בספריות הציבוריות בישראל - תמונת מצב / אנה מנזלי

תקציר

הספריות הציבוריות עוברות במאה ה-21 שינויים רבים הן בשירותים שהן מספקות והן בדרך שהן נתפסות בעיני הציבור. החידושים הטכנולוגיים השפיעו רבות על הרגלי הקריאה ועל צריכת המידע אצל משתמשי הקצה.

ההתפתחות העצומה באמצעים האלקטרוניים המשמשים לארגון מידע ולדליתו וכניסת האינטרנט המסחרי מאפשרים לספריות הציבוריות להעביר מידע, לנהל את האוסף באופן ממוחשב וכן להציג קטלוגים פתוחים לציבור.

נשאלת השאלה מהו, אם כן, השילוב הרצוי בין חדשנות ובין שירותי הספרייה המסורתיים. כיצד, באמצעות שילוב טכנולוגיות, אפשר ליצור שינוי "בר קיימא" ומועיל. נראה כי כדי לשלב בין דרישות של קהלים מסורתיים לדרישות של קהלים צעירים יש להתאים את שירותי הספרייה לרמות האוריינות השונות של הצרכנים, לאמץ את הכלים הטכנולוגיים החדשניים ביותר וליישם אותם בשירותי הספרייה בהתאם לצורכי המשתמשים. יישום הטכנולוגיות החדשות בשירותי הספרייה הוא מאבני היסוד של "ספרייה 2.0", ספרייה המיישמת בשירותיה את הרשתות החברתיות, ומאפשרת לקהל המשתמשים להיות שותפים ביצירת התכנים בה. הספריות הציבוריות יכולות לגייס את הנכסים החשובים שלהן: מקום, אנשים ושתית כדי להפוך למרכזי למידה ולהיות גשר לצמצום הפערים הדיגיטליים המתרחבים בקהילה.

מטרתו של מחקר זה היא לבדוק את רמת המחשוב והשימוש בטכנולוגיה בספריות הציבוריות בישראל. האם קיימת מודעות לטכנולוגיות ווב 2.0 והאם הספריות הציבוריות מיישמות אותן בשירותיהן. כמו כן בדקתי אם הספריות הציבוריות בישראל אימצו את תפיסת "ספרייה 2.0" ספרייה "ממוקדת משתמש" המאפשרת למשתמשים להיות שותפים ביצירת התוכן. בנוסף, נביא את עמדת מנהלי הספריות כלפי נושאים אלה. הנושא נבדק בקרב אוכלוסיית מנהלי הספריות הציבוריות בכל רחבי הארץ. המחקר נערך בשני חלקים: חלק כמותי במסגרתו נשלח שאלון אינטרנטי למנהלי הספריות הציבוריות וחלק איכותני שכלל ניתוח תמטי של ראיונות עומק חצי מובנים שנערכו עם 12 מנהלות של ספריות ציבוריות.

שאלות המחקר ביקשו לבדוק אלו תוכנות לניהול ספרייה מצויות בשימוש בספריות בישראל, מה מידת שביעות הרצון מהן ומהם השינויים שחלו בתחום זה מאז הסקר הקודם שנערך בשנת 2002. כמו כן בדקתי אלו שימושים עושות הספריות הציבוריות בישראל באתרי בית באינטרנט, אלו טכנולוגיות נמצאות בשימוש בספריות, מה רמת המודעות של מנהלי הספריות הציבוריות בישראל לטכנולוגיות ווב 2.0 בספריות, מהן עמדות מנהלי הספריות לגבי יישום טכנולוגיות ווב בספרייה, אלו טכנולוגיות ווב 2.0 אומצו בספריות הציבוריות בישראל ולאילו מטרות הן משמשות, מה עמדת המנהלים לגבי שירותי השאלה דיגיטליים, האם המנהלים רואים את הספרייה שלהם בתור ספרייה 2.0, ומהן עמדות מנהלי הספריות לגבי חזון הספרייה הציבורית בישראל במאה ה-21.

ממצאי המחקר הציגו את רמת המחשוב של הספריות הציבוריות, היחס של המנהלים לספרייה 2.0. נמצא כי קיימת רמת מחשוב גבוהה המתבטאת באתרי בית של הספרייה באינטרנט המציעים גישה לקטלוג המקוון, קישור לרשתות החברתיות יוטיוב ופייסבוק ואף שירותי השאלה

דיגיטאלית. בחלק מהספריות יש גישה לאתר מהמכשירים הניידים. ממצאי המחקר עולה כי ל-78 אחוז מהספריות שהשתתפו במחקר יש כלי טכנולוגי אחד לפחות, כאשר הרשת החברתית פייסבוק היא הפופולרית ביותר. נמצא כי המנהלים מודעים לקיומן של טכנולוגיות רשת חדשות, אולם רק חלקם סוברים כי על הספרייה ליישם אותן בשירותיהן. הייתה הסכמה בין המנהלים כי קיימים קשיים בתהליך יישום הטכנולוגיות הנובעים מאילוצים של כוח אדם ותקציב. קיימת הסכמה מלאה כי הספרים המודפסים לא יעלמו בשנים הקרובות, והספרייה תמשיך להיות מרכז תרבות שהטקסט במוקד שלו. עם זאת ישנו הספריות את פניהן, וחלק ממדפי הספרים יפנו את מקומם לטובת חלל ספרייה מרווח, יפה, אסתטי ופונקציונלי.

מסקנת המחקר היא כי הספריות הציבוריות בישראל 2018 עוברות תהליך מבורך של עיצוב מזמין ושל שירותי מחשוב מתקדמים. לצורך הצלחת התהליך חשוב ליצור מדיניות ושיטות עבודה מסודרות להבניית הנוכחות של הספריות הציבוריות ברשת. כמו כן, יש מקום למיתוג הספריות הציבוריות ברמה הארצית על שלל השירותים החינמיים שהן מציעות מכיוון שקיימת אוכלוסייה גדולה בציבור שלא מודעת לפעילות שלהן, ולכן לא משתמשת בספריות ציבוריות, לאו דווקא בגלל היעדר צורך, אלא בגלל חוסר מודעות.

לסיכום אפשר לומר כי שינויים חוקתיים, שילוב טכנולוגיות חדשות וקבלת רעיון "הספרייה כמקום" הצליחו להפוך את הספריות למקום המעניק שירות מתקדם ועדכני. החשש שהתפתחויות הטכנולוגיות המהירות יהפכו את הספריות הציבוריות למוסדות מיושנים התבדו, והספריות השכילו ליהנות מפירות התפתחויות אלו ולשלב בשירותיהן טכנולוגיות חדישות המביאות קהל צעיר לספרייה.

מס' מערכת : 990026143230205776